KB
05356

(A) 943) (p4.16)

Jhr. Mr. Victor Eugène Louis de Stuers

EX - LIBRIS

O. L. van der Aa

VROUWEN VU HULP

VRIJE UNIVERSITEIT
BIBLIOTHEEK

BIBL. VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM
KB
05356

HET CONCERTGEBOUW-SEXTET.

Hoe die vrees voor te veel hardheid nog bestaat, het ensemble moest het meermalen ervaren. Zoo ontving het eene uitnoodiging van een vermogend Amsterdammer om in zijne salons te komen spelen. Maar telkens weer opnieuw, zelfs den avond van hun optreden werd hun door hunnen gastheer gevraagd „'t Zal toch niet te hard zijn?" De uitvoering overtrof zijne verwachtingen, „dàt had hij niet gedacht!"

Een aardig voorval geschiedde in Groningen. Het Sextet zou concerteeren voor de Groninger-kamermuziekvereeniging. Evert Cornelis was dáár onwillend getuige van een gesprek in den muziekhandel van den heer Wolters. De firmant vroeg aan een cliënt die in den winkel was: „Mijnheer, gaat u ook naar het concert van het Sextet?" Een onwillig gebaar makende antwoordde de klant: „Ik dank je voor dat geblaas, 't is mij te hard." Cornelis zeide natuurlijk niets, maar de heer Wolters wist zijn cliënt te bewerken en deze,'savonds gegaan zijnde, was opgetogen over hetgeen hij had gehoord. Zóó heeft de vereeniging te strijden tegen veel onbekendheid, maar hare overwinning is glansrijk.

De heer Evert Cornelis aan de piano.

Het aantal concerten reeds gegeven is zeer groot en ieder jaar neemt de belangstelling toe. Het ensemble maakt het zich niet gemakkelijk, getuigen de namen der componisten op zijn repertoire. Zóó Bach, Beethoven, Mozart, Händel, Brahms, Mendelssohn van den ouden tijd, zóó Debussy, Pierné, Wolf-Ferrari van den nieuweren tijd. Maar ook de Hollandsche componisten worden niet vergeten, ja meer nog, deze componisten schrijven bijwijlen speciaal voor het Sextet. Voor hen componeerden uitnemende werken C. Dopper, Jan Ingenhoven, Sem Dresden, J. Röntgen en Henry Zagwijn.

Uitgebreid is het aantal namen dergenen, die van hen uitnemende getuigenis gaven. Willem Mengelberg, Diepenbrock, Zweers en vele anderen gaven hun de schoonste hulde in woorden en daden. Max Schillings schreef onder meer: „Das tadellose Zusammenspiel und das feinfühlige Aufeinandereingehen aller Mitwirkenden machte die Ausführung dieser schwierigen, interessanten Werke zu einem Kammermusikalischen Genusz ersten Ranges und erweckte in mir den lebhaftesten Wunsch eine Composition für Ihre so vortrefliche Corporation zu schreiben."

Om meer verruiming aan haar repertoire te geven en ook andere muziek, welker uitvoering bijna nimmer mogelijk was, ter kennisse te brengen, heeft de Vereeniging meermalen strijkkwartetten of solisten op hare concerten doen medewerken. Eenmaal, November 1912, werkte een dameskoor mede ter uitvoering van de „Gesänge für Frauenchor, van J. Brahms," op. 17, met begeleiding van 2 hoorns en harpen.

Zoo werkt het Sextet op zeer voortreffelijke wijze en vraagt het aller aandacht. Ook het buitenland wil het ensemble leeren kennen en zoo kwam dezer dagen een noodiging uit Londen van eene vereeniging wier doel is Hollandsche kunst in het buitenland bekend te maken.

Wel dwingt het streven van het Sextet bewondering af en menig genotvol uur hun dankende, verwachten wij met belangstellende vreugde hetgeen zijn kranige kunstenaars ons nog zullen schenken.

CAREL J. STRÖER.

07 3900 000012

Jhr. Mr. VICTOR EUGÈNE LOUIS DE STUERS

Het Rijksmuseum te Amsterdam heeft beteekenis, groote beteekenis om de schoonheid als bouwwerk en om de schatten aan kunst en oudheid, die het bevat. Het heeft ook nog andere beteekenis: het is het symbool van het streven, van het werken, van de toewijding van een geheel leven, van Jhr. Mr. Victor de Stuers. Door zijn drijfkracht en onbaatzuchtige liefde voor de kunst is dit gebouw verrezen en geworden tot veilige bewaarplaats van al, waarin een klein volk eens getoond heeft, dat het groot kan zijn.

In de eerste helft der vorige eeuw, en lang er voor en na, kende Nederland zijn eigen grootheid niet op het gebied van kunst.

Belangstelling had plaats gemaakt voor onverschilligheid; de kennis voor het schoon scheen te niet gedaan; voor de kunst van het voorgeslacht had men hart noch oog; in koelen bloede zag men de schoonste kunstvoortbrengselen voor een appel en ei naar het buitenland gaan, men deed erger dan Charles Surface in Sheridan's „Lastertongen", die de portretten zijner eigen voorouders verkocht; voor kunst en historie had men geen hart meer, de kostbaarste monumenten liet men vernielen, en wansmaak stelde zich in de plaats van goeden smaak. De anarchie heerschte, en op de anarchie volgde de doodslaap.

In 1873 bezocht een Italiaan, Edm. de Amicis, ons land, en overal nam hij er het doode waar, den diepen slaap, waarin, wat kunst betrof — en ook nog meer — het geheele land verzonken was. In diens in 1874 te Florence verschenen boek: „Olanda di Edmondo de Amicis," staat met zoovele letters te lezen: „Men slaapt in dit land, zeide Diderot op een reis door Holland, en deze uitroep kwam ook mij meermalen op de lippen."

Welk een ommekeer in drie eeuwen!

In hetzelfde Florence, waar deze woorden gedrukt werden, schreef de jonge Pieter Cornelisz. Hooft, de latere stichter van den Muiderkring, bij het zien van al het schoone, bij het kennismaken met de werken van geleerden en kunstenaars in Florence en Italië, dat Amsterdam voor kunst en wetenschap niet te wijken had, want men vo[illegible] groote geesten en kunstenaars, en hij noem[illegible] name.

Die rechtmatige [illegible] groote belangstelling en waardeering had d[illegible]uw reeds en de 19de geheel verleerd.

Een voorbeeld:

Het kostelijke en kostbare meesterwerk van kunst, het marmeren oxaal uit de kathedraal van 's Hertogenbosch, verkocht het kerkbestuur voor luttel zilverlingen aan het South-Kensington Museum te Londen.

Dit gaf den doorslag en aanleiding om eindelijk paal en perk te stellen aan wandalisme en het verkoopen van kunstwerken, die onvervreemdbaar moesten zijn en blijven.

Een jong rechtsgeleerde, kunstkenner in de eerste plaats, werd bij het zien van deze wandaad diep verontwaardigd, want al stuitten het wandalisme en de onverschilligheid in zake kunst hem sinds lang, zulk een heiligschennis en gebrek aan achting en waardeering voor eigen schoon deed hem getuigen. Hij greep naar de pen en schreef een stevig gemotiveerd, bijwijlen sarcastisch artikel in „De Gids" van 1873 over: „Holland op zijn smalst". Dit artikel — gevolgd in 1874 door „Iteretur decoctum" — was een hevige en voortdurende beschuldiging, hoe Nederland zijn grootste belangen prijs gaf, en kunst en oudheidkunde verloochende. Het was een: *„J'accuse"* zooals nooit gehoord was, een *„J'accuse"* van bladzij op bladzij, van regel op regel.

De jonge rechtsgeleerde, de man van het *„J'accuse"* was: Jhr. Mr. Victor de Stuers. Van jongs af had de kunst en het schoon der oude monumenten hem aangetrokken, en had hij staâg zijn kennis daaromtrent vermeerderd. Goed en vlug teekenaar, teekende hij al wat hij zag en der moeite waard vond: monumenten in welken vorm ook; kerken, poorten, huizen, enz., en met enkele aanduiding de soort van samenstelling. Hij is het geheele land doorgereisd alleen of met den bouwmeester Dr. P. J. H. Cuypers, en heeft van al wat hem der moeite waard scheen, teekening gemaakt, zoodat de verschillende boekjes, daarvoor gebruikt, groot in aantal en van onschatbare waarde zijn.

Aan de teekenkunst heeft Jhr. Victor de Stuers evenals zijn broeder Mr. A. L. E. Ridder de Stuers, Nederlandsch gezant te Parijs — behalve goed teekenaar, ook goed beeldhouwer — veel te danken, en bovendien aan zijn gave van scherp op te merken. Het talent van het een zoowel als van het ander is bij de beide broeders ontwikkeld en versterkt door hun vader, generaal H. J. J. L. Ridder de Stuers, den gepensionneerden commandant van het Indische leger.

Jhr. Mr. VICTOR EUGÈNE LOUIS DE STUERS.

Als student te Leiden gaf Jhr. Victor de Stuers blijk, welk groot teekenaar en humorist hij was; op den trapmuur van het oude en eerbiedwaardig gebouw der Leidsche Academie heeft hij, in het groot, voorvallen uit het leven van den student geteekend, opgevat van den humoristischen kant, waarvan de eerste voorstelt het gaan van het groen naar Leiden met de zegebede van zijn vader dat hij er niet in *lijden* geleid moge worden. Nog maken deze muurteekeningen den trots der Leidsche studentenwereld uit, die bidt en hoopt, dat nooit een onverlaat, door schoonmaakszin aangestoken, er de witkwast over haalt.

De kunst van teekenen, de groote kennis van kunst en monumenten, een gepast gebruik van gezond verstand en een ijzeren wil zullen bij Jhr. Victor de Stuers de factoren geweest zijn, die hem voor een goed deel ter overwinning hebben geleid in den strijd tegen wandalisme en tot opwekking der belangstelling in kunst en oudheid. Al toonde hij in zijn studententijd te Leiden van 1861 tot 1869 groote belangstelling in kunst en al breidde hij zijn kennis in al wat ons vaderland aan monumenten en kunst en kunstvoorwerpen had, en verwaarloosde en wegstopte, ter dege uit, — hij was toch niet in de laatste plaats jurist. Hij beantwoordde zelfs een prijsvraag, uitgeschreven door de Groningsche Hoogeschool: „Over de verhouding van de Volksvertegenwoordigers tot hunne kiezers (Le mandat impératif) en zag zich met goud bekroond. Dit antwoord heeft hij bij zijne promotie in 1869 gedeeltelijk voor zijne dissertatie gebruikt. In 1870 vestigde hij zich te 's Gravenhage als advokaat bij den Hoogen Raad; pleitte eenige malen, en solliciteerde naar de betrekking van commies-griffier bij de Tweede Kamer. Deze betrekking ontging hem echter, zij werd door loting toegewezen aan Mr. Star Numan.

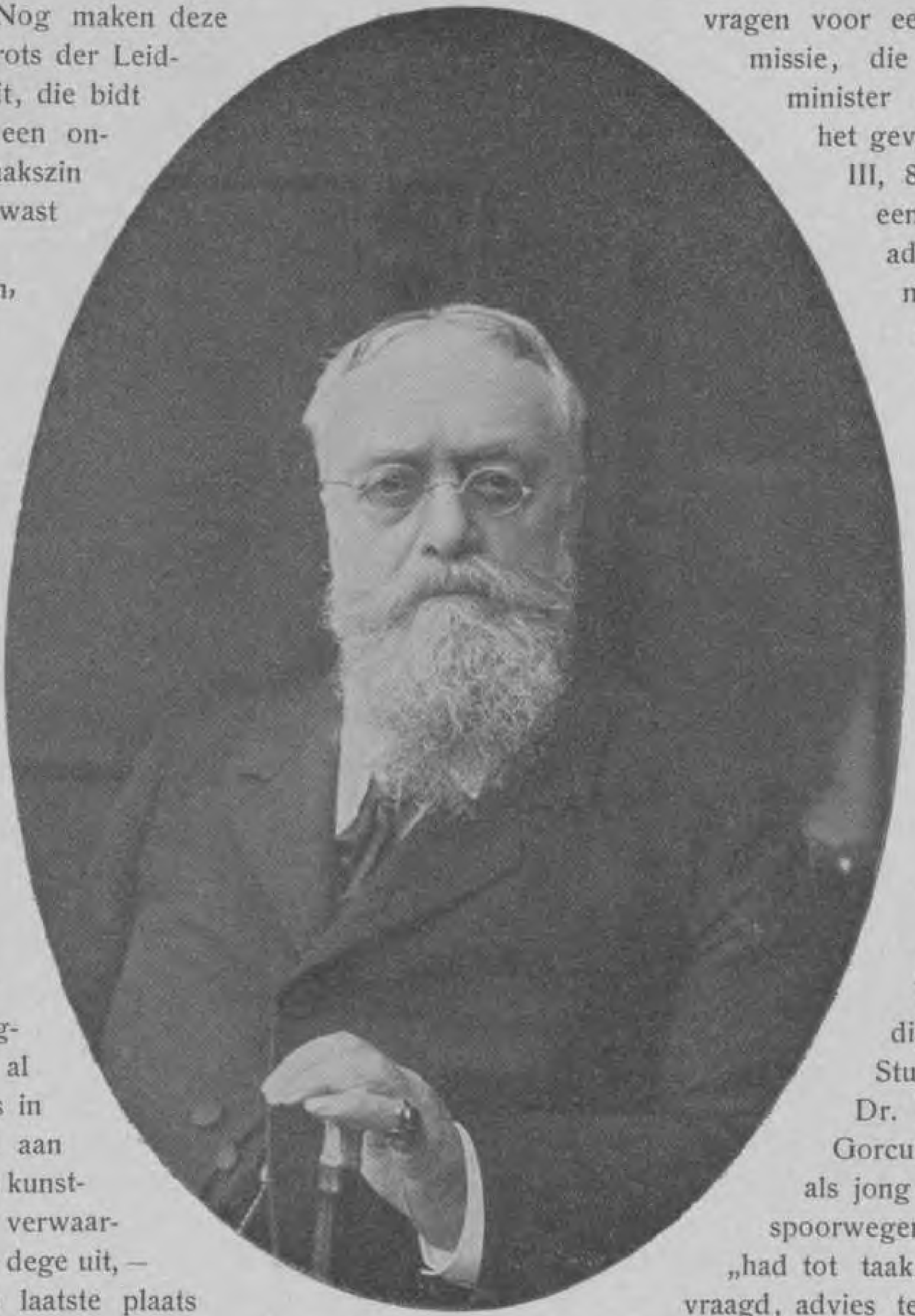

Jhr. Mr. V. E. L. DE STUERS.

Na zijn: *„J'accuse"* werd jhr. V. de Stuers er van zelf toe geleid de beoefening der rechtsstudie en de uitoefening der rechtspraktijk er aan te geven. Minister Geertsema wist hij, na zijn artikel: „Holland op zijn smalst" (1873), dat het geheele land had doen opschrikken, te overtuigen om een crediet aan te vragen voor een te benoemen commissie, die in zake kunst den minister zou adviseeren, met het gevolg, dat koning Willem III, 8 Maart 1873, instelde een College van Rijksadviseurs voor de monumenten van Geschiedenis en Kunst, waarvan hij lid en secretaris werd.

„Dit College" — schrijft jhr. B. W. F. van Riemsdijk, de huidige Directeur van het Rijksmuseum te Amsterdam, in een artikel over Jhr. V. de Stuers, dat, geplaatst in „Woord en Beeld" van Mei 1896, ter lezing zij aanbevolen en waarin wordt gewezen op het verhaal zijner aardige ontmoeting met De Stuers in gezelschap van Dr. P. J. H. Cuypers te Gorcum, waar hij destijds als jong ingenieur der Staatsspoorwegen werkzaam was — „had tot taak, gevraagd of ongevraagd, advies te geven omtrent de maatregelen tot behoud van gebouwen of voorwerpen voor de Vaderlandsche kunst of geschiedenis belangrijk; zulke voorwerpen op te sporen, daarvan, voor zoo verre zij aan openbare instellingen behooren, een inventaris op te maken, voorstellen te doen omtrent de historische en kunstverzamelingen, advies te geven omtrent plannen en hunne uitvoering betreffende oprichting of herstelling van gebouwen, geheel of gedeeltelijk ten koste van het Rijk ondernomen." Deze taak werd ernstig opgevat: er werd

hard gewerkt en het Ministerie met adviezen en rapporten overstelpt.

De regeering werd op elk gebied der kunst en historiebelangen wakker geschud en in mora gesteld.

De minister Heemskerk, wiens naam aan zoo vele scheppingen van De Stuers verbonden zal blijven, begreep, dat het noodig was voor dien tak van dienst eene afzonderlijke administratie in het leven te roepen en creëerde 1 Juli 1875 de afdeeling: Kunsten en Wetenschappen aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, tot welker hoofd met rang van Referendaris Jhr. V. de Stuers werd aangesteld, die toen als secretaris van het College van Rijksadviseurs aftrad, maar toch als lid werkzaam bleef.

Ingewijden weten te verhalen dat De Stuers in zijn werkkamer van Binnenlandsche Zaken, uitziende „op het Helletje", op de minuten, die hij aan den minister zond, teekende al wat hem amuseerde, en dat die werkkamer vol hing met teekeningen, vooral van personen die hem kwamen spreken, van welke hij onmiddellijk een krabbel maakte, en tot wie hij zei, als ze al te vroeg wilden opstaan: „och, blijf nog even zitten, we zijn dadelijk klaar."

Krabbel van V. de Stuers.

Ondanks zijn werkzaamheden op het bureau, schreef De Stuers nog ontzaglijk veel en telkens, als hij het noodig achtte de gemoederen warm te maken of tegenstanders te bestrijden. In den strijd is De Stuers op zijn best. Op zijn strijdros toont hij al zijn kracht; in den strijd verwint hij door humor en satyre; hij spaart niemand en niets, en neemt geen blad voor den mond, al gaat het tot den Minister; kwartier geeft hij niet één, als hij overtuigd is, dat deze faalt of gefaald heeft, — zelfs zijn besten vriend niet.

Om zich van De Stuers werkzaamheid en

Teekening van V. de Stuers.

strijdlust te overtuigen heeft men slechts de lange lijst in te zien van al het geschrevene, van 1869 tot 1900, in „De Maasgouw" bij gelegenheid van zijn Ambtsjubileum als Referendaris van Kunsten en Wetenschappen, van 1875—1 Juli 1900 saamgesteld. Deze lijst bevat niet minder dan 12 kolommen louter titels.

Reeds vóór dien tijd had Jhr. B. W. F. v. Riemsdijk, die menig jaar onder en met De Stuers aan Binnenlandsche Zaken, afdeeling Kunst, enz. gewerkt heeft, in 't kort saamgevat in het reeds genoemde tijdschrift: „Woord en Beeld", wat De Stuers tot stand had gebracht tusschen de jaren 1875 en 1896:

Verbetering van het Kunstonderwijs door de stichting der Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers en der Rijksschool voor Kunstnijverheid; door subsidiën voor de stichting en de verbetering van teekenscholen door het geheele land.

Verbetering en stichting van Musea. Allereerst de splitsing van de verzamelingen in het Mauritshuis te 's Gravenhage, welker schifting persoonlijk door hem geleid werd, gepaard gaande met de stichting van het Nederlandsch Museum, dat sedert 1863 in de pen was,

maar waaraan men niets gedaan had; dan de grootsche stichting „Het Rijksmuseum" te Amsterdam, bestemd ter opneming van de reeds bestaande verzamelingen van schilderijen, prenten en oudheden, maar waaraan werden toegevoegd de nieuwe verzamelingen van teekeningen en afgietsels; zijne kunstaankoopen; de verzamelingen in het Prinsenhof te Delft en de Gevangenpoort te 's Gravenhage; verbetering der inrichting van de Koninklijke Bibliotheek; eindelijk de stichting van het Kunstnijverheidsmuseum aldaar.

Redding en restauratie van Monumenten. Bij zijn optreden in 1874 waren slechts twee kerken en nog wel Katholieke, met rijkssubsidie in restauratie; namentlijk de St. Jan te 's Hertogenbosch en de Munsterkerk te Roermond; na dien tijd werd de restauratie van tal van kerken, zoowel Protestantsche als Katholieke, van stadhuizen, torens, poorten met rijkssubsidie ondernomen, en hoe vele particuliere en gemeente-gebouwen werden er niet gered?

Reorganisatie van het Archiefwezen door stichting van archiefgebouwen, aanstelling van Rijksarchivarissen, door aankoop en ordening der archieven.

Verbetering van de architectuur der gebouwen van Rijkswege gesticht, waarvoor aan te voeren het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage; het Rijksmuseum en het Centraal-Station te Amsterdam; Kweekscholen, Universiteits- en Gouvernementsgebouwen.

Bovendien heeft de Stuers zich niet onbetuigd gelaten in den strijd voor het auteursrecht, dat eindelijk het vorig jaar zijn beslag heeft gekregen. En krachtig heeft hij medegewerkt aan de voorbereiding van een ontwerp van wet op de bescherming van monumenten.

Een enkele maal had de strijd van Victor de Stuers om iets tot stand te brengen zijn grappige zijde. Hij zelf verhaalt dien o.a. over de benoeming van J. Ph. v. d. Kellen tot Directeur van Rijks Prentenkabinet, in „Van onzen Tijd" Jaargang VII.

Het Rijks Prentenkabinet te Amsterdam is door koning Lodewijk Napoleon, die in 1806 de voortreffelijke verzameling van den heer van Leyden kocht, bestaande uit meer dan 200 portefeuilles, in het leven geroepen.

„Deze vorst" — schreef Jhr. Victor de Stuers — „besteedde buitendien 2 à 3 ton gouds om het Museum te Amsterdam met kunstwerken te verrijken, en dat in een tijd toen 's lands financiën werkelijk in desolaten toestand verkeerden; hij geleek hoegenaamd niet op tal van Ministers en Kamerleden, welke ik de eer heb gehad te ontmoeten en die mij met een effen gezicht in de jaren tusschen 1870 en 1890 enkele duizenden guldens onthielden onder voorwendsel, dat 's lands financiën (welke nooit bloeiender geweest zijn dan juist toen) zulks niet gedoogden; een staatsman heeft mij zelfs eens willen bedotten door mij aan te raden te wachten totdat de groote Waterstaatswerken afgeloopen zouden zijn .... „casus non dabilis!"

Jhr. Mr. V. E. L. de Stuers en Dr. P. J. H. Cuypers.

Sedert het bestuur van Koning Lodewijk tot 1875 was aan verrijking en instandhouding van 's Rijks Prentenkabinet zoo goed als niets gedaan, hoe kostbaar het ook ware. Gebrekkig was alles ondergebracht en fraaie platen naar Van Dijck lagen in een kist op zolder van het Trippenhuis op den Kloveniersburgwal bij de Hoogstraat te Amsterdam. Een ambtenaar was als opzichter belast met de zorg voor het Kabinet, tegen eene

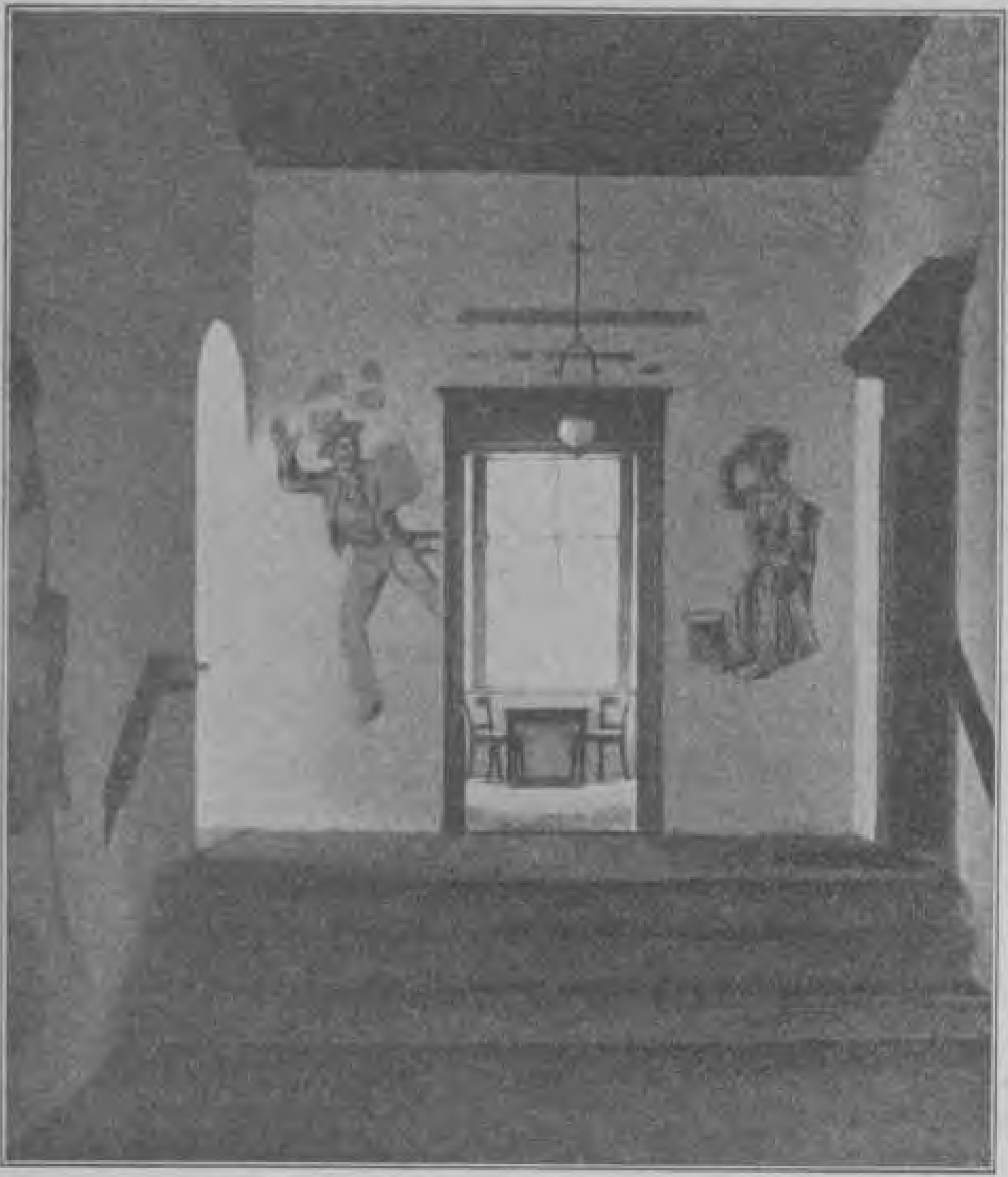

Teekening van V. de Stuers op een muur van het „Zweetkamertje" te Leiden.

zeer lage vergoeding. Trouwens in zijn tijd scheen het, of de Regeering meende, dat zij, wien de schatten van kunst en oudheid ter verzorging waren toevertrouwd, van den wind konden leven, en hun wetenschap geen penning waard was. De directeur van het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden had eene jaarwedde van *f* 800.—, de Opzichter (= Directeur) Paviljoen te Haarlem eene van *f* 600.—; terwijl de Directeuren van het Rijksmuseum te Amsterdam, van het Mauritshuis te 's-Gravenhage, van het Ethnografisch Museum en van het Herbarium te Leiden in het geheel geen jaarwedde hadden.

Toen Jhr. Mr. Victor de Stuers in 1875 Referendaris, chef van de afdeeling kunsten en wetenschappen was geworden, ging hij zich onmiddellijk en ernstig met het lang verwaarloosde Prentenkabinet bemoeien. Hij begreep, dat de opzichter plaats zou moeten maken voor een man der zake kundig, met den titel van Directeur en op een behoorlijke jaarwedde. Hij stelde als zoodanig voor: J. Philip van der Kellen, stempelsnijder aan de Munt te Utrecht, tevens groot kenner van prenten, teekeningen, schilderijen en van kunst in het algemeen, en noemde als tractement hem toe te kennen de som van *f* 3500.—. Minister B. Heemskerk Az., durfde met zulk een voorstel niet voor den dag te komen; de opzichter had 900 gulden genoten en die eigentlijk niet gehad, want hij had die moeten laten staan voor pensioen. Bovendien had de minister een begaafd jongmensch, een student te Amsterdam: A. D. de Vries, zoon van Abr. de Vries, raadsheer in het Gerechtshof te Amsterdam, op het oog, die bereid was voor 900 gulden de verzorging van 's Rijks Prentenkabinet op zich te nemen.

Het heeft toen heel wat voeten in de aard gehad, eer Jhr. Mr. V. de Stuers van den Minister wist te verkrijgen, dat hij, als eenmaal Adriaan de Vries tot opzichter ad *f* 900.— aangesteld was, bij suppletoire begrooting een krediet zou aanvragen om J. Ph. v. d. Kellen ad *f* 3500.— tot directeur te benoemen.

„Aldus geschiedde" — zegt Jhr. Mr. V. de Stuers en voegt er aan toe, dat het hem sinds dat oogenblik zonderling voor den wind is gegaan.

Vermakelijk is het verhaal hoe die *f* 3500.— werden toegekend.

Wij veroorloven ons dit uit „Van onzen Tijd" letterlijk te laten volgen.

„Er lag toen juist" — vangt Jhr. Mr. V. de Stuers dat verhaal aan — „een wetsontwerp in het zout om de begrooting met één millioen te verhoogen, ten einde de longziekte onder het vee te bestrijden en met *f* 13000.— voor de opleiding van vroedvrouwen. Ik wist gedaan te krijgen, dat daaraan twee onder-artikels werden gehaakt, waarbij een krediet werd aangevraagd van *f* 100.000.— voor nieuwe archiefgebouwen en van *f* 3500.— voor de nieuwe betrekking van Directeur van het Prentenkabinet; dit laatste bedrag was een peulschilletje naast het millioen voor de zieke koeien, dat aller aandacht absorbeerde."

Teekening van V. de Stuers, op den trapmuur van de Academie te Leiden.

Krabbel van V. de Stuers.

Het voorloopig verslag van de Tweede Kamer was aangaande het bagatel van *f* 3500.— dan ook zeer sober, doch — rara avis — welwillend. „Eenige leden” — heette het — „toonden zich ingenomen met hetgeen de Regeering doen wil om de rijke en kostbare prentenverzameling onder een bestuur te brengen, dat aan de waarde dier verzameling beantwoordt”.

Aan de zieke koeien heeft eigentlijk het Prentenkabinet zijn directeur, zijn reorganisatie en de hooge vlucht, welke het sinds dien genomen heeft, te danken gehad.

In de Kamer had niemand voor iets anders aandacht dan voor de longziekte der beesten. Twee dagen lang werd er gedebatteerd; Klaas de Jong, die een amendement voorstelde om het millioen te schrappen, weerde zich dapper en alle klei- en andere boeren „waren er vol van”. Het slot was, dat op 7 April 1876 het koeien-millioen met 37 tegen 36 stemmen verworpen werd. Het gegons in de zaal was groot en het werd oorverdoovend, toen midden onder de stemming Dr. Jonckbloet, (uit Amerika teruggekeerd, waar hij als regeerings-commissaris een tentoonstelling had verzorgd,) zijn apparitie deed; van alle kanten vloog men op hem aan om hem de hand te drukken en men schaterde van het lachen, toen hij op het vernemen van zijn naam, in de gauwigheid meêstemde, zonder iets van het debat gehoord te hebben.

De Voorzitter, Mr. Dullert had moeite om de rust te herstellen en zijn gehamer maakte het lawaai veeleer erger. Hij gaf het dan ook op en terwijl niemand meer naar hem luisterde, prevelde hij: „het nu gewijzigd artikel .... (daar zat mijn directeur in) .... Niemand verlangt meer het woord over het artikel? .... Dan zijn de beraadslagingen gesloten.

De considerans .... Niemand verlangt het woord? .... Dan is die goedgekeurd .... Ik breng het wetsontwerp in stemming ..., niemand verlangt hoofdelijke stemming? .... dan is het wetsontwerp aangenomen”.

„Zoo gleden” — besluit Jhr. Mr. V. de Stuers — „mijn *f* 3500, dank zij de schipbreuk van het longziekgedierte-millioen er ongemerkt door, en brak er een nieuw en weldadig licht aan voor het kostelijk Prentenkabinet, dat nu een uiterst bekwaam Directeur kreeg, die de verzameling heeft opgewerkt tot een der voornaamste van geheel de wereld.”

De kroon op al het werk van Jhr. Victor de Stuers is de stichting van het Rijksmuseum te Amsterdam. De dag der plechtige opening in 1885 werd voor hem een dag vol glorie. Nederland had toen eerst een gebouw, waarin het al de schatten zijner kunst en oudheden, verzameld van overal, systematisch en in waardige omgeving zag bijeengebracht, verzekerd tegen brandgevaar en andere onheilen. Een felle strijd was het van De Stuers en anderen geweest om de slapenden te overtuigen, dat de kostbare schilderwerken, millioenen waard, niet langer stelselloos opgeborgen mochten blijven in het Trippenhuis te Amsterdam, dat grensde aan oliepakhuizen. Eindelijk, eindelijk werd besloten, dat te Amsterdam een Rijksmuseum zou gebouwd worden.

De architect, Dr. P. J. H. Cuypers, werd de aangewezen man geoordeeld om zulk een gebouw te stichten. Zijne ontwerpen hielden alle voorwaarden in voor een gebouw, der kunst waardig. Heftige bestrijding, ook

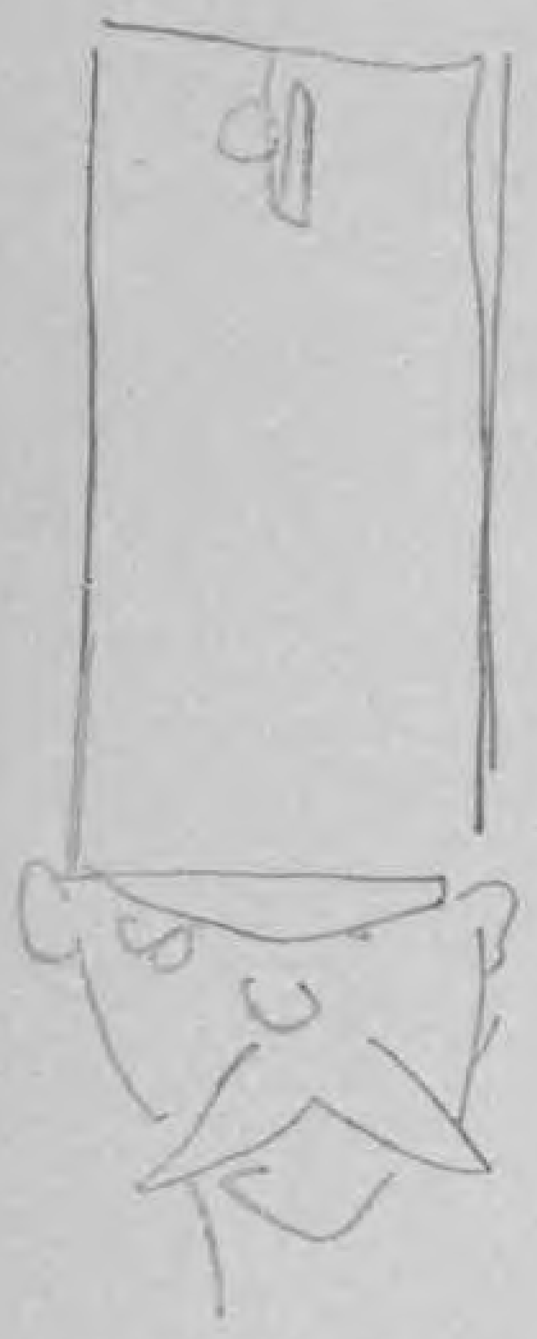

I. De ontwikkeling van een hoofddeksel.
Krabbel van V. de Stuers.

van architecten, vond die bouw; men haalde er zelfs het geloof bij. De aantijgingen hebben èn Dr. P. J. H. Cuypers èn Jhr. Mr. Victor de Stuers manmoedig weerstaan. En niet zoo vele jaren verliepen of de trotsche bouw werd algemeen schoon en grootsch geoordeeld, terwijl vele vroegere bedillers en bestrijders hunne dwaling inzagen.

Gelukkiger samenwerking als tot den bouw van het Rijksmuseum geëischt werd, kon men zich niet denken dan tusschen Dr. P. J. H. Cuypers en Jhr. Mr. Victor de Stuers. Zij hadden elkander leeren kennen op de eerste vergadering der Rijksadviseurs op 9 April 1874. Beide mannen streefden naar een zelfde doel, beiden begrepen elkander, en de een vulde den ander aan. Zij hebben het land doorgereisd en overal monumenten, met verval of verwaarloozing bedreigd, en waard in stand te blijven, voor vernietiging behoed, en aan menig kunstwerk het aanzijn gegeven. Toevallig beiden Limburgers, Dr. P. J. H. Cuypers uit Roermond, — Jhr. Mr. Victor de Stuers uit Maastricht, waar hij 20 October 1843 geboren is.

II. De ontwikkeling van een hoofddeksel.
Krabbel van V. de Stuers.

Jhr. Mr. Victor de Stuers is dus, als het Novembernummer van dit tijdschrift verschijnt, 70 jaar geworden. Vrienden der kunst en zijne vereerders zullen den 20[sten] October hem, namens het geheele land dank betuigd hebben voor het ontzaglijk vele en het groote, dat hij voor zijn land en de kunst van dat land heeft gedaan, hoe hij het wandalisme gekeerd, de slapenden wakker geschud, en allerwege belangstelling gewekt heeft voor kunst en oudheid, en gelegenheid geboden om de kunstschatten waardig te herbergen en kunstgierigen in staat gesteld die tot het veld hunner studie te maken, en hoe hartstocht voor het schoone en liefde voor zijn land de eenige drijfveeren van al zijn doen zijn geweest, waarbij hij geleid werd door logisch denken en door het begrip ziekelijke kunstbescherming te moeten keeren.

Ook buiten de kunst heeft Jhr. Mr. Victor de Stuers zijne groote verdiensten. Als Tweede Kamerlid heeft hij meermalen getoond man uit een stuk te zijn en steeds op te komen, hartstochtelijk op te komen, waar het gold het onschoone van daden te brandmerken, zooals in de Atjeh-kwestie. Het onware en het onschoone, het valsche en onechte heeft hij in kunst en politiek bestreden. Op het gebied der kunst heeft hij echter den schoonsten en onvergankelijksten naam verworven. Om hem als dank daarvoor waardig en blijvend te eeren, zullen zijn vrienden en vereerders hem 20 October verlof hebben gevraagd zijn beeltenis in marmer te laten beitelen, om zijn marmeren buste, zoodra die voltooid zal zijn, een eereplaats te geven in het Rijksmuseum, het symbool der overwinning van al zijn streven en werken.

Hopen wij, dat zijn gezondheidstoestand, die den laatsten tijd te wenschen liet, hem in staat gesteld zal hebben, zijn vereerders te ontvangen.

Het geheim der overwinning, van het succès op zijn streven, heeft Jhr. Victor de Stuers zelf eens verklaard in een schrijven aan Jhr. B. W. F. van Riemsdijk, den Directeur van het Rijksmuseum. Het is een voorrecht, met de mededeeling

III. De ontwikkeling van een hoofddeksel.
Krabbel van V. de Stuers.

van dat geheim — waartoe Jhr. B. W. F. van Riemsdijk verlof gaf — de dankbare herinnering aan de schoon volbrachte levenstaak van Jhr. Mr. Victor de Stuers te besluiten:

Het is waar, dat ik het succes — globaal genomen — op mijn werk verkregen heb, dank aan mijn logisch denken, of liever aan mijn voortdurend streven om logisch te denken. Steeds vraag ik mij af: „Wat vordert het gezond verstand?"

Daarom heb ik mij van den beginne af gewacht voor de verleidelijke klip van de kunstbescherming door het kunstmatig opfokken van artisten zooals in België en in Frankrijk geschiedt. Op die klip zijn vroegere pogingen, om de kunst te helpen, gestrand. De tegenstand van Thorbecke was een terugslag op den kortzichtigen eisch van kamerleden en publicisten, welke niets anders verlangden dan finantieele bescherming van jeugdige croûtesfabrikanten. De artist is niet artificieel uit den grond te stampen. Het eenige wat een regeering kan en mag doen is de banen te effenen (scholen, musea, bibliotheken, alles gemakkelijk en practisch ingericht, behoud van de goede voorbeelden in de monumenten).

Teekening van V. de Stuers.

Q 50092-3

DE THEOSOPHIE

DOOR **DANIEL DE LANGE**

Welk een wereld van gedachten wekt het woord „Theosophie" niet op! Hoeveel menschen zien in hun verbeelding bij het lezen van dat woord allerlei „ismen" oprijzen: occultisme, mesmerisme, atheisme, spiritisme, ja zelfs Christian Science! Anderen zijn er, die vol afschuw denken aan ontkenning van alles wat door hen als heilig en goddelijk wordt beschouwd. Dan vindt men er, die deze beweging aanzien voor een poging om het heidendom, als tegenstelling van het Christendom, in eere te herstellen. Ook zullen er velen zijn, die de Theosophie slechts als een dwaasheid, een misgeboorte der menschelijke fantasie aanmerken. En wie weet, wellicht zijn er personen, die haar geheel en al voor bedrog houden.

Een diepgaande studie zou noodig zijn om stap voor stap alle dwaalvoorstellingen, die velen zich van de Theosophie maken, te weerleggen. En nog omvangrijker zou de studie moeten zijn, wilde men een voor ieder duidelijk beeld ontwerpen van hetgeen de Theosophie wèl is. Noch het een, noch het ander zal men in dit korte opstel vinden; de bedoeling is alleen, de aandacht te vestigen op een beweging, welker belangrijkheid voor de toekomst der menschheid niet hoog genoeg geschat kan worden, wijl zij op dit oogenblik de eenige beweging is, die het hart en hoofd, m.a.w. het voelen en denken, en tevens het lichamelijke of materieele leven met elkaar in harmonie brengt.

De kern der Theosophie is wat men van de oudste tijden af genoemd heeft: „De Wijsheid-Godsdienst" of „De Goddelijke Wijsheid". Door dezen naam werd aangeduid het weten van die enkelen, vér in ontwikkeling, die geheel hun leven en hun persoonlijkheid gewijd hadden aan het Onuitgesprokene, aan het Onuitsprekelijke, aan het „Het"; hetzelfde, dat in meer gewone uitingen den naam van „God" gekregen heeft, wat echter in waarheid door geen woord genoemd kan worden.

Voor alle menschen is dat „Iets" hetzelfde, maar voor elk mensch is de voorstelling, het beeld, dat hij er zich van vormt, verschillend. Het beeld, dat zich in 's menschen ziel vormt, hangt natuurlijk af van den trap van ontwikkeling, dien de mensch zelf bereikt heeft.

De Theosophie nu tracht, *met vermijding van elk dogma*, in het menschelijk hart het bewustzijn van dat goddelijke op te wekken, zoodat uit dat bewustzijn alle ontwikkeling van het voelen en denken ontspruit en de mensch alles wat hij voelt, denkt en doet, slechts beschouwt als het zich naar buiten openbaren van zijn goddelijk innerlijk wezen. Geheel het leven wordt als het ware een openbaring van, of een vorm geven aan het innerlijk goddelijk levensbeginsel. Wat de mensch doet, doet hij alleen om aan den goddelijken drang in zijn binnenste uiting te geven.

Daar echter het stoffelijke (het lagere in den mensch) steeds tracht het onstoffelijke (goddelijke) te overmeesteren, ontstaat een voortdurende strijd, die alleen door bestendig voortgezette beteugeling der lagere hartstochten tot een eindelijke overwinning van het hoogere kan voeren. In één leven, van ongeveer zeventig jaren, is geen menschengeest in staat dien strijd te volvoeren. Men zie slechts rondom zich: hoe weinige menschen eindigen hun leven met het gevoel hun taak te hebben volbracht? Het goddelijke in den mensch, dat onsterfelijk is, zal echter in een volgende incarnatie zijn strijd kunnen voortzetten en zal altoos opnieuw reïncarneeren tot, aan het einde, de overwinning hem zal geworden. Alleen dan wanneer men het reïncarneeren van het goddelijke aanneemt, kan men van eene Eeuwige Rechtvaardigheid spreken. Ziet men niet honderden en nog eens honderden ondergaan, terwijl toch hun hart slechts het goede wil; en omgekeerd, ziet men niet vele onrechtvaardigen in voorspoed leven? Zeker, bij zulke voorbeelden wijzen de godsdienstleeraren op het hiernamaals. Maar ligt daaraan dan een gedachte aan rechtvaardigheid ten grondslag? Is de menschenziel van goddelijken oorsprong? Zoo ja, dan kan zij niet slecht zijn en moet zij, te eeniger tijd, in staat zijn door haar goddelijkheid het slechte te overwinnen. Is zij daartoe niet in staat dan zou men terecht aan haar goddelijken oorsprong mogen gaan twijfelen. De reïncarnatie aannemende, zal de ziel misschien vele beproevingen doorstaan, maar het einde is en moet zijn haar overwinning, omdat zij van goddelijken oorsprong is. De wet van Karma, de Rechtvaardigheid, kan alleen begrepen worden in verband met

BIBLIOTHEEK VRIJE UNIVERSITEIT
3 0000 00102 9838